

У белым воблаку бялка – яркае сонейка жаўтка

**Распрацоўка ўрока па працоўным навучанні (абслуговая праца)
5 клас**

***В. А. Лысевіч,
настаўнік працоўнага навучання вышэйшай катэгорыі***

У канцы ўрока вучні

будуць ведаць:

харчовую каштоўнасць, будову і віды яек, умовы і тэрмін іх захоўвання;

будуць умець вызначаць дабраякаснасць яек некалькімі спосабамі, самастойна працаваць з інфармацыяй.

На працягу ўрока будзе звяртацца ўвага вучняў на правільныя адносіны да здаровага харчавання.

Тып урока: вывучэнне новага матэрыялу з наступным замацаваннем.

Вядучы метад: тлумачальна-ілюстрацыйны.

Формы арганізацыі дзейнасці вучняў: фронтальная і індывідуальная.

Выкарыстоўваемыя метадыкі і тэхналогіі: праблемнае навучанне, асобна-арыентаваны падыход, развіваючае навучанне, здароўезберагальная тэхналогія.

Абсталяванне і матэрыялы: мультымедычная ўстаноўка, невялічкі куфар, ватман з намаляваным яйкам, дыск з запісам песень, яйкі, шклянкі з вадой, соль, лыжкі сталовыя, сподачак, карткі з заданнямі, ацэначныя лісты.

Сувязь з прафесіяй: птушкавод, повар, прадавец

Урок праведзены ў класе з высокай пазнавальнай матывацыяй вучняў. Гэта першы ўрок у тэме “Прыгатаванне страў з яек”. Кабінет забяспечаны ўсім неабходным для выканання практычнай часткі ўрока. У дадзенай

распрацоўцы назіраецца імкненне настаўніка ўключыць вучняў у самастойную дзейнасць. Урок у значнай ступені пабудаваны на правілах актыўнай ацэнкі, выкарыстоўваюцца адпаведныя сродкі навучання і кантрольна-ацэначнай дзейнасці:

- мэта вызначана дыягнастычна, і менавіта тое, што вызначана ў мэце, правяраецца напрыканцы ўрока;

- настаўніца акцэнтуюе ўвагу вучняў на тых аспектах, на якія будзе звернута ўвага пры ацэнцы;

- прысутнічае адваротная сувязь, калі вучні (і настаўніца) маюць магчымасць праверыць правільнасць сваіх меркаванняў і адказаў.

ХОД УРОКА

1. Арганізацыйны этап (1 хв.)

(Праверка падрыхтаванасці вучняў да ўрока; стварэнне псіхалагічнага настрою на ўроку)

Настаўнік.

Хутка вочкі падніміце,

На мяне вы паглядзіце.

Разам дружна ўсміхнемся,

Разам зараз пасмяемся.

Для кулінараў гучыць званок,

Мы пачынаем наш урок!

2. Матывацыйны этап (2 хв.)

Настаўнік. Тэму ўрока вы вызначыце самі. Сёння я прынесла чароўны куфар, і менавіта туды змясціла той прадукт, пра які мы з вамі будзем весці размову. Паслухайце казку-загадку і скажыце: што знаходзіцца ў куфры?

«У царскім дварцы выбіралі галоўнага повара. І ўсім жадаючым было прапанавана прыгатаваць страву, якая будзе складацца з трох роўных частак: 1 кг якога-небудзь прадукту, 1 літра вады і 1 кг солі. Пры гэтым страва ні ў якім разе не павінна быць перасолена. Усе адмовіліся ўдзельнічаць у спаборніцтве, і толькі адзін здагадаўся зварыць... Што прыгатаваў повар?»

(Вучні выказваюць свае меркаванні. Калі не знойдзены правільны адказ, настаўнік можа прапанаваць адгадаць загадку).

- Знайшоў я шар, разбіў яго: там золата і серабро.

- Яго называюць пачаткам усіх пачаткаў, сімвалам жыцця на зямлі.

Правільна, гэта - яйка. А тэма нашага ўрока гучыць так: "У белым воблаку бялка – яркае сонейка жаўтка ". *(Настаўнік адкрывае куфар, дастае адтуль яйка і паказвае яго вучням)*

3. Мэтавызначэнне (2 хв.)

Настаўнік. Вазьміце, калі ласка, невялічкі кавалак паперы і напішыце на ім пытанне па тэме, на якое вы хочаце пачуць адказ на працягу ўрока, а побач напішыце тое, чаму вы жадаеце сёння навучыцца. *(Вучні пішуць,*

мяняюцца паперкамі, звяртаюць увагу на тое, што напісалі іх сябры; настаўнік збірае паперкі і кладзе іх у куфар). Усе гэтыя паперкі мы змесцім у куфар, паставім яго на самае бачнае месца з той мэтай, каб вы не забывалі пра тое, што вам патрэбна знайсці адказ на сваё пытанне. У канцы ўрока мы вернемся да іх. Будзьце, калі ласка, уважлівымі! Паспрабуйце разгадаць не толькі свае загадкі, але і загадкі сваіх сяброў.

4. Вывучэнне новага матэрыялу (15 хв.)

Настаўнік. На свеце шмат святаў і памятных дзён. Як вы думаеце, ці існуе свята як? (Вучні выказваюць свае меркаванні) Існуе!

У другую пятніцу кастрычніка ў многіх краінах свету адзначаецца Сусветны дзень яйка. Старажытныя народы лічылі яйка правобразам Сусвету – з яго ўтварыўся свет, які акружае чалавека. Старажытныя грэкі, рымляне, егіпцяне і многія іншыя народы ставіліся да яйка як да сімвала нараджэння. У славянскіх народаў, якія прынялі хрысціянства, яйка асацыіравалася з вясеннім адраджэннем прыроды.

У XVIII стагоддзі рускія памешчыкі пачыналі дзень з курынага яйка. Дык за што аказана такая пашана і павага гэтаму папулярнаму ва ўсе часы прадукту? Давайце паслухаем вучаніцу, якая правяла даследчую работу, сабрала цікавыя звесткі па гісторыі пра курэй і яйкі.

Пазнальныя звесткі. Мы настолькі прывыклі да хатніх жывёл, што амаль не заўважаем іх. А ці так ужо даўно мы прывыклі да курэй? Нямногія з вас ведаюць, адкуль узнікла курыца. Вельмі даўно падарожнікі, якія папалі ў Індыю, былі здзіўлены ранішнімі спевамі казачна прыгожых птушак, якія будзілі іх сваім «ку-ка-рэ-ку». У Індыі гэтых птушак называлі «свяшчэннымі сонечнымі птуцамі». У якасці падарункаў гэтыя птушкі папалі ў Персію, пасля на бераг Чорнага мора. Пеўняў цанілі за незвычайную здольнасць спяваць па начах і выкарыстоўвалі як гадзіннікі. Захапляліся і петушынымі баямі. Купцы збіраліся на ярмарках, пускалі ў круг байцоў-пеўняў і ставілі на іх немалыя сумы грошай. Сялян больш цікавілі куры як прадукт харчавання – ім было не да забаў.

Настаўнік. Мы з вамі таксама арганізуем сапраўднае спаборніцтва, падобнае на тое, якое арганізоўвалі купцы. Аднак спаборнічаць мы будзем у ведах. Эмблемай нашай гульні няхай стане

Спачатку я вас пазнаёмлю з правіламі гульні. Перад тым, як мы прыступім да практычнай часткі, неабходна вывучыць тэарэтычны матэрыял. Кожнай з вас прапануецца ліст з тэарэтычным матэрыялам. Аднак у ім прапушчаны самыя важныя словы. Вам неабходна, карыстаючыся падручнікам, іх аднавіць. За правільнае выкананне задання вы ў свае ацэначныя лісты пасля зможаце паставіць 3 балы. На выкананне гэтага задання вам адведзена 7 хвілін. *(Вучні выконваюць заданне)*

Заданне №1

З найстаражытнейшых часоў і да нашых дзён яйка служыць ежай чалавеку. Птушкафабрыкі Беларусі рэалізуюць курыныя, ..., ... яйкі. Аднак найбольшае распаўсюджанне атрымалі ... яйкі. Курынае яйка мае форму авала з вострым і закругленымі канцамі. Яно складаецца з трох асноўных частак: ..., ..., ...

... - самая каштоўная частка яйка. Ён багаты вітамінамі, мінеральнымі рэчывамі, тлушчамі, ... і ... .

... - крыніца жывёльнага бялку вышэйшай якасці. Ён неабходны арганізму для росту і абнаўлення клетак. У бялковай частцы яйка ўтрымліваецца ... - рэчыва, якое забівае і растварае мікраарганізмы, у тым ліку і гніласныя.

... засцерагае змесціва яйка ад выпарэння вільгаці і знешніх уздзеянняў. Пад шкарлупінай яйка знаходзяцца ... і ... плёнкі. Паміж падшкарлупіннай і бялковай плёнкамі на закругленым канцы яйка змяшчаецца ... . У цэнтральным становішчы жаўток утрымліваюць ... .

Па стандартах, якія дзейнічаюць на тэрыторыі нашай рэспублікі, на птушкафабрыцы кожнае яйка маркіруюць – ставяць штамп з абазначэннем прадпрыемства, віду і катэгорыі яек, месяца і даты іх знясення. Курыныя яйкі ў залежнасці ад тэрмінаў захоўвання, якасці, масы і катэгорыі маюць наступную класіфікацыю. У ... яек тэрмін захоўвання і рэалізацыі 7 сутак з моманту знясення. А ў ... - тэрмін захоўвання і рэалізацыі больш за 7 сутак з моманту знясення.

Перад ужываннем яек у ежу неабходна пераканацца ў іх свежасці. Пры прасвечванні для вызначэння якасці выкарыстоўваецца спецыяльны апарат - ... . Пры апусканні ў ваду выкарыстоўваюць празрыстую шклянку, у якую наліваюць ваду і раствараюць 1 ... .. Затым асцярожна апускаюць яйка. Якасць яйка вызначаюць па яго становішчы. ... апускаецца і ляжыць плоска на дне. ... свежае ўстае на востры канец перпендыкулярна да дна шклянкі. ... яйка ўсплывае на паверхню.

Яйкі трэба захоўваць у спецыяльным аддзяленні халадзільніка, далей ад прадуктаў з моцным пахам, пры тэмпературы ад ... да ... градусаў.

(Вучні выконваюць прапанаваную настаўнікам работу, мяняюцца сваімі лістамі і правяраюць работу сяброўкі: па чарзе чытаюць услых некалькі сказаў і выпраўляюць памылкі. Настаўнік паказвае прэзентацыю і дапаўняе, калі гэта неабходна).

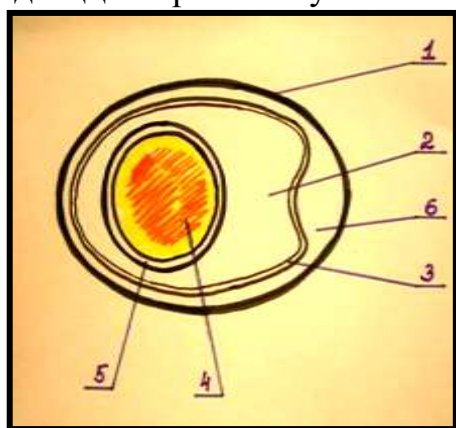
З найстаражытнейшых часоў і да нашых дзён яйка служыць ежай чалавеку. Насельніцтва ўсяго зямнога шара выкарыстоўвае ў харчаванні розныя віды яек.

Птушкафабрыкі Беларусі рэалізуюць курыныя, *перанёлчыны і цацарыныя* яйкі. Аднак найбольшае распаўсюджанне атрымалі *курыныя* яйкі. Дыеталагі ўсяго свету лічаць іх самым дасканалым натуральным прадуктам. Яйка ўтрымлівае ўвесь комплекс жыццёва важных пажыўных рэчываў, у якіх мае патрэбу дзіцячы арганізм.

Курынае яйка мае форму авала з вострым і закругленымі канцамі. Яно складаецца з трох асноўных частак: *жаўтка, бялка і шкарлупіны*.

1- Шкарлупіна, 2 – бялок, 3 - бялковая плёнка, 4 - жаўток, 5 - жаўтковая плёнка, 6 - пуга.

Жаўток - самая каштоўная частка яйка. Ён багаты вітамінамі, мінеральнымі рэчывамі, тлушчамі, *бялкамі і вугляводамі*. Рэчывы, якія ўваходзяць у склад жаўтка, неабходныя для росту арганізма, сілкавання нярвовай і мазгавой тканак.

Бялок - крыніца жывёльнага бялку вышэйшай якасці. Ён неабходны арганізму для росту і абнаўлення клетак. У бялковай частцы яйка

ўтрымліваецца *лізацым* - рэчыва, якое забівае і растварае мікраарганізмы, у тым ліку і гніласныя. **Памятайце!** Ахоўныя ўласцівасці бялка губляюцца пры працяглым і няправільным захоўванні яек.

Шкарлупіна засцерагае змесціва яйка ад выпарэння вільгаці і знешніх уздзеянняў. Паверхня шкарлупіны працята драбнюткімі парамі, якія дазваляюць выпускаць вільгаць наверх, а паветра прапускаць унутр. Пад шкарлупінай яйка знаходзяцца *падшкарлупінная і бялковая* плёнкі. Паміж падшкарлупіннай і бялковай плёнкамі на закругленым канцы яйка змяшчаецца *пуга (паветраная камера)*. У цэнтральным становішчы жаўток утрымліваюць *градзінкі*.

Па стандартах, якія дзейнічаюць на тэрыторыі нашай рэспублікі, на птушкафабрыцы кожнае яйка маркіруюць – ставяць штамп з абазначэннем прадпрыемства, віду і катэгорыі яек, месяца і даты іх знясення. Курыныя яйкі ў залежнасці ад тэрмінаў захоўвання, якасці, масы і катэгорыі маюць наступную класіфікацыю. У *дыетычных* яек тэрмін захоўвання і рэалізацыі 7 сутак з моманту знясення. А ў *сталовых* - тэрмін захоўвання і рэалізацыі больш за 7 сутак з моманту знясення.

Перад ужываннем яек у ежу неабходна пераканацца ў іх свежасці. Пры прасвечванні для вызначэння якасці выкарыстоўваецца спецыяльны апарат - *аваскоп*. У свежага яйка бялок лёгка прасвечваецца, а жаўток слаба прыметны. Недабраякасныя яйкі не прасвечваюцца.

Пры апусканні ў ваду выкарыстоўваюць празрыстую шклянку, у якую наліваюць ваду і раствараюць *1 сталовую лыжку солі*. Затым асцярожна апускаюць яйка. Якасць яйка вызначаюць па яго становішчы. *Свежае яйка* апускаецца і ляжыць плоска на дне. *Недастаткова свежае* ўстае на востры канец перпендыкулярна да дна шклянкі. *Нясвежае* яйка ўсплывае на паверхню.

Пры разбіванні яйка яго дабрыякаснасць вызначаюць па стане жаўтка і бялка. У нясвежага яйка змесціва мае рэзкі непрыемны пах і пражылки крыві, яго нельга ўжываць у ежу.

Яйкі трэба захоўваць у спецыяльным аддзяленні халадзільніка, далей ад прадуктаў з моцным пахам, пры тэмпературы ад 0 да -2 градусаў. Пажадана, каб востры канец яйка быў накіраваны ўніз. **Памятайце!** Яйкі ні ў якім разе нельга пакідаць надоўга ў цэлафанавым пакеце. *(Вучні ставяць балы ў ацэначныя лісты, за кожнае няправільна ўстаўленае слова адымаюць 0,5 бала)*

Ацэначны ліст

№ п/п	Від дзейнасці	Балы
1.	Заданне №1 – работа з тэарэтычным матэрыялам	
2.	Заданне №2 – работа з карткай	
3.	Заданне №3 – лабараторная работа	
4.	Заданне №4 – творчае заданне	
	Усяго	

- Як вы думаеце, людзі якіх прафесій працуюць з яйкамі? *(Дзеці адказваюць)*

5. Фізкультхвілінка (2 хв.)

(На лісце паперы ці ватмане намалявана вялікае яйка).

Настаўнік. Звярніце ўвагу на плакат, які змешчаны на дошцы. Зараз будзе гучаць музыка: то хуткая, то павольная. А вы ў яе такт паспрабуйце абмаляваць у паветры яйка, спачатку правай рукой, а пасля левай.

6. Прамежкавы кантроль (5 хв.)

Настаўнік. Як вы думаеце, чаму на яйку змешчаны пыталыны знак? *(Дзеці выказваюць свае меркаванні).* Правільна, таму што не ўсе загадкі мы з вамі яшчэ разгадалі. А яшчэ таму, што, каб прыступіць да практычнай часткі нашага ўрока, патрэбна даведацца, як вы засвоілі новую тэму. Таму зараз прапаную вам наступнае заданне.

Заданне №2

Куры нае яйка бывае дыетычн ае і сталовае	Тэрмі н рэалізацы і дыетычн ых яек 7 сутак 3 моманту знясення	Маркі роўка Д1 азначае сталовае яйка 1 катэгорыі	Пры прасвечванні для вызначэння якасці яек выкарыстоўвае цца спецыяльны апарат - аваскоп	Дабраяк асным лічыцца яйка, якое пры апусканні ў салёную ваду ўсплывае на паверхню	Яйкі захоўваюц ь пры тэмперату ры ад 0 да -2 градусаў
+	+	-	+	-	+
-	-	+	-	+	-
К	У	Р	Ы	Ц	А

(Кожная вучаніца атрымлівае картку з выказваннямі, картку з плюсам і картку з мінусам. Калі вучаніца лічыць, што выказванне правільнае, то кладзе картку з плюсам, і наадварот. Папярэдне настаўнік на правільных адказах піша літары так, каб атрымалася слова **куруца**. За правільнае выкананне задання вучні ў ацэначныя лісты дабаўляюць 3 балы, за кожную памылку адымаюць па 0,5 бала)

7. Лабараторная работа (8 хв.)

Настаўнік. Перад выкарыстаннем яек абавязкова неабходна пераканацца ў тым, што яны свежыя. Вы ўжо дастаткова валодаеце тэарэтычным матэрыялам, таму зараз можна прыступіць да наступнага віду спаборніцтва.

Вы будзеце выконваць лабараторную работу, выступаючы ў ролі экспертаў. За правільнае яе выкананне ў вас ёсць магчымасць атрымаць 3 балы. Сваю работу вы будзеце афармляць ў выглядзе табліцы. А парадак выканання змешчаны перад вамі.

Лабараторная работа №1

Абсталяванне: яйка, шклянкі з вадой, соль, ложка сталовая, сподачак

Парадак выканання работы

1. Разгледзьце маркіроўку на яйку і вызначце яго від і катэгорыю.
2. Вывучыце паверхню шкарлупіны.
3. Вызначце пры дапамозе ўстрэсвання характар змесціва яйка.
4. Вызначце дабраякасць яйка адным са спосабаў.
5. Аформіце выкананую работу ў выглядзе табліцы

Маркіроўка яйка	Від і катэгорыя яйка	Паказчыкі якасці			
		Ацэнка паверхні	Ацэнка ўстрэсвання	Апусканне ў ваду	Становішча жаўтка і бялка

6. Зрабіце выснову пра якасць яйка

(Дзяўчынкі выконваюць заданне, настаўнік аказвае дапамогу, калі неабходна, сочыць за парадкам выканання работы, за захаваннем правіл бяспекі працы).

Крытэрыі ацэньвання лабараторнай работы

Параметры ацэньвання	Бал
Правільна вызначаны від і катэгорыя яйка	0,5
Ахарактарызавана паверхня шкарлупіны	0,5
Ахарактарызаваны характар змесціва яйка	0,5
Правільна вызначана дабраякаснасць яйка	0,5
Захаваны правілы бяспекі працы	0,5
Сфармуляваны вывад	0,5

(Падвядзенне вынікаў выканання задання, выстаўленне балаў у ацэначныя лісты).

8. Творчае заданне (5 хв.)

Настаўнік. А зараз я прапаную вам выступіць у ролі экспертаў-памочнікаў пакупнікам. Задача, якая зараз стаіць перад вамі: распрацаваць памятку “Парады па выкарыстанні і захаванні яек” ці “Парады пакупніку, які набывае яйкі ў краме”. За выкананне гэтага задання ў вас ёсць магчымасць атрымаць 1 бал. А на на выкананне задання ў вас ёсць 5 хвілін.

(Вучні прадстаўляюць свае памяткі, астатнія ўважліва слухаюць і вызначаюць наколькі заданне выканана правільна, выстаўляюць балы ў ацэначныя лісты).

9. Падвядзенне вынікаў урока (2 хв.)

(Вучні падлічваюць свае балы, настаўнік аналізуе дзейнасць дзяўчынак на працягу ўрока, вызначае пераможцаў спаборніцтва).

10. Рэфлексія (3 хв.)

Настаўнік. Давайце зараз звернемся да нашага чароўнага куфэрка. Будзем па чарзе выцягваць паперкі і адказваць на пытанні. *(Вучні аналізуюць, што новага яны даведліся на ўроку і чаму навучыліся; вызначаюць, што яшчэ не ведаюць і чым ім патрэбна заняцца ў далейшым. Настаўнік падводзіць іх да высновы, што наступны ўрок будзе сапраўднай казкай, таму што на ім яны не толькі навучацца гатаваць стравы з яек, але і пазнаёмяцца з такой навучкай, як карвінг).*

А ўзнагародай за тое, што вы сёння добра працавалі, няхай стане гэтая невялічкая брашура, якая будзе дапаможным пунктам для вас на наступным уроку.

Дзякую вам за сумесную дзейнасць на ўроку, з вамі было цікава працаваць.